

KONSTITUCJA RZESZY A PRAWA MNIEJSZOŚCI

Poniżej zamieszczamy opis sprawy wykupu osady Sängera w Zakrzewie pow. Złotowski (Niemcy) wraz z wyrokiem niemieckim Sądu Okręgowego w Pile. Wyrok i motywy tego wyroku są najlepszym dowodem, że pomimo obecnie obowiązującej konstytucji niemieckiej, jeszcze teraz w Niemczech są stosowane antypolskie ustawy przedwojenne.

(Od Redakcji).

Właściciel oberży i gospodarstwa w Zakrzewie pow. Złotów, zapisanego w księdze gruntowej Zakrzewa Tom IX str. 329, Artur Sänger wydzierżawił swą posiadłość w jesieni 1929 roku obywatelowi niemieckiemu narodowości polskiej Dywelowi z Zakrzewa. Do landrata w Złotowie Sänger zwrócił się o udzielenie zgody na transakcję, wymaganej rozporządzeniem z 15. 3. 1918 r. Landrat pismem z 30. 12. 1929 Nr. 151 Geh. zawiadomił Sängera, że zezwolenie jest zbyteczne, gdyż pruski minister rolnictwa, domen i lasów zarządził wykonanie ciężącego na gospodarstwie (jako t. zw. osadzie rentowej) prawa wykupu i zlecił je kolonizacyjnej instytucji „Grenzmark-Siedlung, gemeinnützige Siedlungsgesellschaft Grenzmark Posen-Westpreussen m. b. H.” w Pile. Jeszcze poprzednio Sänger otrzymał zawiadomienie, że prezydent dyrekcji budowy i finansów w Berlinie pismem z 2. 11. 1929 Nr. 3531/1929 scedował prawo wykupu na „Grenzmark-Siedlung”. Prawo to zapisane w księdze hipotecznej na Komisję Kolonizacyjną w Poznaniu zostało 19. 11. 1929 przepisane na „Grenzmark-Siedlung”. Instytucja ta pismem z 29. 12. 1929 Nr. 20333 zawiadomiła Sängera, że wykonuje prawo wykupu, gdyż wykroczył on przeciwko postanowieniom umowy o gospodarstwie rentowym z 19. 8. 1912; oszacowanie gospodarstwa i oznaczenie ceny przymusowego wykupu nastąpi przez urząd ziemski w Pile.

Odnośna część rozdziału VI kontraktu zawartego 19. 8. 1912 r. pomiędzy Komisją Kolonizacyjną w Poznaniu a Paulem Frankiem w Zakrzewie (pierwszym posiadaczem gospodarstwa) o utworzeniu gospodarstwa rentowego brzmi dosłownie:

„Das Wiederkaufsrecht soll nur ausgeübt werden:

1. wenn das Eigentum, der Besitz oder die Nutzung des Rentengutes ganz oder teilweise durch Vertrag, Erbgang oder Zwangsversteigerung an eine Person kommen sollte, die gemäss dem

einseitigen und freien Ermessen des Präsidenten der Königlichen Ansiedlungskommission nach den Zeilen des Gesetzes vom 26. April 1886 keine Anwartschaft auf Ansiedlung hat, insbesondere nicht im Haus, Kirche und Verkehr deutsch spricht".

A dalej:

„Der Eigentümer ist verpflichtet, das Rentengut nicht an eine Person der unter Nr. 1 bezeichneten Art zu veräußern oder zur Nutzung zu überlassen".

Rozporządzenie o wykonaniu prawa wykupu nastąpiło zatem wyłącznie dlatego, że Sänger wydzierżawił swe gospodarstwo osobie narodowości polskiej.

Sänger zaskarżył sprawę do sądu w Złotowie, upoważniając do prowadzenia jej prezesa Związku Polskich Towarzystw Szkolnych w Berlinie Jana Baczewskiego. Sąd Powiatowy w Złotowie na rozprawie w dn. 7. 3. 1930 odrzucił skargę Sängera. Następna rozprawa odbyła się przed sądem ziemiańskim (Landgericht) w Pile w dniu 13. 3. 1931 r. J. Baczewski domagał się wymazania prawa wykupu z księgi gruntowej, motywując skargę następująco:

Prawo odkupu zapisane w księdze gruntowej jest osobistym prawem Komisji Kolonizacyjnej w Poznaniu i w myśl ustawodawstwa o gospodarstwach rentowych i art. 29 pruskiej ustawy wykonawczej do kodeksu cywilnego nie może być cedowanem. Tembardziej, że Komisja Osadnicza w Poznaniu została zlikwidowana i nie ma prawnego następcy. Fakt, że dla niektórych praw osobistych wyraźnie zaznaczono w ustawach, że nie wolno ich cedować, nie dowodzi jeszcze tego, aby można było cedować prawo wykupu Komisji Osadniczej na tej podstawie, że w ustawie niema przepisu zabraniającego cesji. Zadaniem specjalnych przepisów, zakazujących cesję, jest tylko silniejsze podkreślenie, iż nie może być mowy o cesji tych poszczególnych praw osobistych.

Komisja Kolonizacyjna w Poznaniu została zlikwidowana z dniem 1. 4. 1924 r. na mocy pruskiej ustawy z 10. 3. 1924. Jest w niej powiedziane, że pruska rada ministrów zadecyduje na jakie urzędy przejdą prawne i administracyjne zadania Komisji. W rozporządzeniu wykonawczem z 24. 4. 1924 zostały poszczególne zadania przeniesione na lokalne urzędy ziemskie wzgl. ich przewodniczących, na regencje i dyrekcje budowy finansów w Berlinie. Prawo odkupu nie jest wcale wymienione w tem rozporządzeniu ani nie jest wskazane, na kogo ono przechodzi. Wobec tego należy stanąć na stanowisku, że niema żadnego prawnego następcy prawa odkupu Komisji, co zgadza się z osobistym charakterem tego prawa. Rozporządzenie ministerjalne cedujące prawo odkupu na prezydenta dyrekcji budowy i finansów i w dalszym ciągu na „Grenzmark-Siedlung" nie jest ważne.

Całe ustawodawstwo o gospodarstwach i prawo wykupu są prawami wyjątkowymi, skierowanymi przeciwko obywatelom niemieckim narodowości polskiej, a wobec tego sprzeciwiają się art. 109, Konstytucji Rzeszy i § 138 niem. kodeksu cywilnego i art. 152 Konstytucji oraz orędziu komisarzy ludowych z 12. XI. 1918 r.

Art. 109 Konstytucji Rzeszy mówi, że wszyscy Niemcy są równi przed prawem (*Alle Deutschen sind vor dem Gesetz gleich*), przy czem wyrażenie „wszyscy Niemcy” oczywiście oznacza wszystkich obywateli niemieckich. Konstytucja Rzeszy zniósła wogóle wszelkie ograniczenia ze względu na narodowość obywateli a zatem stosowanie obecnie wyjątkowych praw zwróconych przeciw Polakom, jest z nią sprzeczne. Według § 138 Kodeksu Cywilnego i art. 152 Konstytucji transakcja prawna nie jest ważną, jeżeli sprzeciwia się dobrym obyczajom. Przez ustawę o gospodarstwach rentowych, obywatele narodowości polskiej zostają wykluczeni ze swobodnego obrotu własnością ziemską mimo, że płacą takie same podatki jak obywatele narodowości niemieckiej.

Sąd Okręgowy w Pile orzekł, że skarga Sängera zostaje odrzucona. W uzasadnieniu wyroku Sąd stwierdził:

Zapisanie prawa odkupu opiera się na § 3 ustawy o ustaleniu posiadania (*Besitzbefestigungsgesetz*) z dnia 26. VII. 1912. (*Preus. Ges. Samul. str. 183—185*) oraz art. 29 pruskiej ustawy wykonawczej do Kodeksu Cywilnego. Jest to prawo subiektywne osobiste. Subiektywne prawa osobiste zasadniczo nie mogą być cedowane. Niemożność cedowania ich opiera się na specjalnych przepisach prawnych. Niema jednak żadnego przepisu wykluczającego cesję prawa odkupu według § 3 ustawy o ustaleniu posiadania, wobec czego nie może być żadnej wątpliwości co do przenoszenia tego prawa. Cedowanie prawa odkupu nie jest również wykluczone przez zlikwidowanie Komisji Kolonizacyjnej w Poznaniu: Komisja ta bowiem była urzędem administracyjnym państwa pruskiego, nie była zaś osobą prawną a zatem właścicielem prawa wykupu nie była Komisja Kolonizacyjna w Poznaniu ale państwo pruskie. Zlikwidowanie Komisji jest zatem dla sprawy obojętne. Ustawa o ustaleniu własności i wykorzystywaniu prawa wykupu na podstawie § 11 tej ustawy nie sprzeciwia się również § 109 Konstytucji Rzeszy. Według pierwszego ustępu tego artykułu wszyscy Niemcy są równi przed prawem (*Alle Deutschen sind vor dem Gesetz gleich*) nie oznacza to jednak, iż istnieje równe prawo dla wszystkich (*Gleiches Recht für alle*). Przepis ten nie należy rozumieć jako równość dla wszystkich; zdanie to powiada tylko, że prawo bez względu na to do kogo się odnosi ma być wykonane. Ten przepis Konstytucji nakazuje równość przed prawem (*Gleichheit vor dem Gesetz*) a nie równość prawa (*Gleichheit des Gesetzes*). Jeżeli więc

artykuł 109 ust. 1 ma taką treść, to nie narusza on ustawy o ustaleniu posiadania prawa wykupu, które to prawo na podstawie tejże" ustawy zostało wpisane do ksiąg gruntowych.

Nie sprzeciwia się ono również dobrym obyczajom w myśl § 138 Kodeksu Cywilnego. Ustęp 1 tego paragrafu nie daje żadnej podstawy do stwierdzenia moralności praw krajowych. Jedyne podlega wątpliwości czy transakcje, które umożliwiają pozwanemu (Grenzmark-Siedlung w Pile) skorzystanie z prawa odkupu, sprzeciwiają się dobrym obyczajom, czy wobec tego są ważne. Oczywiście transakcje te nie sprzeciwiają się dobrym obyczajom, gdyż celem ich jest utrzymanie posiadłości niemieckich w niemieckich rękach i w tym celu zostało wykorzystane prawo odkupu i na jego podstawie nastąpiła cesja.

Z tych względów Sąd odrzucił skargę. Poza tem orzekł, że Sänger musi przepisać swą osadę na „Grenzmark-Siedlung" w Pile po złożeniu przez nią ceny wykupu (na podstawie szacunku Urzędu Ziemskiego w Pile) w wysokości Rm. 39.750.

W międzyczasie wierzyciele Sängera wystawili gospodarstwo na licytację, która została wyznaczona na 2. X. 1931. Jednakże nie doszło do niej, gdyż w dniu 30. IX. 1931 nastąpiło sądowe prze-właszczenie osady na Grenzmark-Siedlung w Pile na mocy orzeczenia, którego odpis załącza się.

Sänger za osadę zapłacił swego czasu 62.000 Rm. a obecnie przez wykup (uważany powszechnie za wywłaszczenie) ponosi, on, względnie jego wierzyciele, znaczne straty.

Z całej sprawy wynika, że jeszcze obecnie są w Niemczech stosowane antypolskie ustawy przedwojenne.

Odpis.

1 K. 7/31

33 B e s c h l u s s .

Das Verfahren zum Zwecke der Zwangversteigerung des in Zakrzewo belegenen, im Grundbuche von Zakrzewo Band 9 Blatt Nr. 329 auf den Namen des früheren Gastwirts Arthur Sängner, jetzt in Flatow, eingetragenen Grundstücks wird einstweilen eingestellt.

Die Grenzmarksiedlung, Gemeinnützige Siedlungsgesellschaft Grenzmark Posen-Westpreussen m. b. H. in Schniedemühl hat eine mit Rechtskraftattest versehenn Ausfertigung des Urteils des Landgerichtes in Schneidemühl vom 13. März 1931 in Sachen Grenzmarksiedlung gegen den Grundstückseigentümer 20. 465/30, vorgelegt, wonach der Schuldner verurteilt ist:

1. das Grundstück Zakrzewo Blatt 29 an die Klägerin aufzulassen, und zwar Zug um Zug gegen Hinterlegung von 39.750.— Rm. beim Amtsgericht in Flatow,
2. die Löschung der von der Grenzmarksiedlung nicht übernommenen Lasten, Hypotheken und Grundschulden herbeizuführen,
3. die Kosten des Rechtsstreits zu tragen.

Das Urteil ist gegen Sicherheitsleistung in Höhe von 5000 Rm. vorläufig vollstreckbar.

Die Grenzmarksiedlung hat die Hinterlegung der 39.750 Rm. dem Vollstreckungsgericht nachgewiesen. Sie hat den Antrag auf Umschreibung des Grundstücks beim Grundbuchamt gestellt. Die Ausübung des Vorkaufsrechts ist auf Grund der in Abteilung II unter Nr. 4 vorhandenen Eintragung erfolgt. Da die Ausübung des Vorkaufsrechts ein der Zwangsversteigerung entgegenstehendes Recht aus § 28 ZVG darstellt, war die einstweilige Einstellung des Verfahrens anzuordnen.

Der auf den 2. Oktober 1931 bestimmte Termin zur Versteigerung des Grundstücks fällt fort.

Flatow, den 30. September 1931.

Preussisches Amtsgericht
gez. Dr. Knabe, Amtsgerichtsrat.

Ausgefertigt: Flatow, den 30. September 1931
podpis nieczytelny
Justizsekretär

L. S.

als Urkundenbeamter der Geschäftsstelle.